

"İSTANBUL VE SU" SEMPOZYUMU

İstanbul, İTÜ Taşkışla binasında 8-9 Ocak 2004 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi tarafından düzenlenen "İstanbul ve Su" adlı sempozyuma Odamız adına BTK Hidrojeoloji grubundan Hasan KIRMIZITAŞ katılmıştır. İki gün süreyle yapılan sempozyumda çok değerli bildiriler ile çok değişik meslek örgütleri temsilcileri katılım sağlamıştır. Bu meslek örgütleri:

- Meteoroloji Mühendisliği,
- Veteriner Hekimleri Odası,
- Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası,
- Peyzaj Mimarları Odası,
- Tabipler Odası,
- Şehir Plancıları Odası,

Ayrıca,

- Tıp Fakültesi Öğretim Üyeleri,
- TÜBİTAK-MAM Yetkilisi,
- Sağlık Müdürlüğü Yetkilisi,
- Ziraat Fakültesi Öğretim Üyeleri,
- Orman Fakültesi Öğretim Üyeleri,
- DSİ Teşkilatı Yetkilileri
- İSKİ Genel Müdürlüğü Yetkilileri,
- Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü Yetkilileri,
- İnşaat Fakültesi Öğretim Üyeleri,
- Makine Fakültesi Öğretim Üyeleri,
- Su Ürünleri Fakültesi Öğretim Üyeleri olarak sıralanmaktadır.

Yukarıda belirtilen tüm bu farklı meslek disiplinlerini saymamızdaki amaç, su için ve kullanan herkesin ve her meslek örgütünün su konusunda söyleyebileceği bir çok düşüncelerinin olduğunu belirtmek içindir. Bu katılım, insanların ve

tüm canlıların hayatlarını idame edebilmeleri için gereken "-su" adlı nesneye sahip olma bilinci olarak yorumlanabilir. Bu sempozyumda, her canlı için hayatî öneme sahip bu servetin herkes tarafından sahiplenmesini bir çok olumsuzluğa rağmen, gelecek nesillerinde bu servetten faydalanacaklarının bir garantisi olarak görüyoruz.

Sempozyumda öncelikle gelecek yıllarda küresel ısınmaya bağlı olarak iklimlerde, özellikle tüm tatlı suların kaynağı olan yağış yönünden ciddi olumsuzlukların yaşanacağı vurgulanarak gerek ülkemizde gerekse Ortadoğu'da ciddi su sıkıntılarının yaşanabileceği ve şimdiden gerekli tedbirlerin alınması gereği üzerinde durulmuştur,

AB'ye aday ülkeler için hazırlanan ve genellikle tüm AB üyesi ülkelerin uygulamak mecburiyetinde olduğu "Su Çerçeve Direktifi" uygulamaları konularının tartışıldığı sempozyumda özellikle bu direktifin ekonomik prensipleri olarak "kirlenenden öder" politikasının geçerli olduğu ve suyun maliyetinin karşılanması dolayısıyla, su fiyatlandırma politikalarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu haliyle Su Çerçeve Direktifi, insanların yaşamı için gerekli olan suyun bir şekilde insanlara satılmasını hedeflemektedir. Bunun sonucu olarak bazı kişi veya kurumların para kazanmasının önü açılacak ve 21. yüzyılın politikası haline gelen özelleştirme kapsamına, her insanın temel kullanma hakkı olan "su" da katılmış olacaktır,

*Su Çerçeve Direktifi,
insanların yaşamı
için gerekli olan
suyun bir şekilde
insanlara satılmasını
hedeflemektedir.*

"İstanbul ve Su" adlı başlıktan da anlaşılacağı gibi, sempozyumun ana konularını genel olarak İstanbul'un su ihtiyacının ne kadar olduğu, bu ihtiyacı karşılayan havzaların nasıl korunması gerektiği ve ne kadar korunabildiği başlıkları altında toplamak mümkündür.

İstanbulun Su ihtiyacı

"Suya Doymayan Megakent" sloganının damgasını vurduğu bu sempozyumda DSİ Teşkilatı, halen İSKİ tarafından yapımları gerçekleştirilen İstranca I, İstranca II ve Yeşilçay Sistemleri de dahil olmak üzere mevcut su tesislerinin İstanbul'a sağladığı su miktarının 1,059 milyon m³/yıl olduğunu belirtmiştir. Tüm bu tesislere ilave olarak İstanbul'un 2040 yılına kadar olan su ihtiyacının karşılanması için ilk aşamasının 2008 yılında devreye gireceği Büyük Melen Sisteminin yapılmakta olduğu, yine DSİ Teşkilatı yetkililerince ifade edilmiştir. Büyük Melen Sisteminin devreye girmesi ile İstanbul iline ilave olarak ilk aşamada (2008 yılında) 268 milyon m³/yıl; projenin tümünün tamamlanması halinde ise 1,190 milyon m³/yıl su sağlanmış olacağı belirtilmiştir. Aynı makalede, Büyük Melen sisteminin ilk aşaması sonucunda yaklaşık 2,75 milyon insana ek su sağlanmış olacağı da belirtilmektedir. Kişi başına ne kadar suyun gerektiği belirtilmeyen makalede yukarıdaki hesap dikkate alındığında, Büyük Melen Sistemi tamamlandığında bugünkü 11 milyon nüfusa ek olarak yaklaşık 12,2 milyon insana daha su sağlanmış olacaktır.

Bu sempozyum esnasında çok çarpıcı bir iddia daha ortaya atılmıştır. Yukarıdaki bazı rakamları tekrarlayan İSKİ Genel Müdürlüğü yetkilileri her yıl İstanbul'a halen 400 bin civarında insanın göç ettiğini, bu rakama rağmen mevcut su miktarının İstanbul'a bugün ve gelecek için yeterli olduğunu, halen yapımı devam etmekte olan Büyük Melen Sisteminin ise gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Esasen daha önceleri de İSKİ Genel Müdürlüğünce bu iddiaların basında zaman zaman yer aldığı ifade edilen sempozyumda, bu iddianın doğruluğu halinde fevkalade büyük paraların gereksiz yere harcanmakta olduğu belirtilmiştir.

Şimdi yukarıdaki rakamları dikkate alarak bizde bazı rakamları ortaya koyalım. Halen 11 milyon nüfusun olduğu ifade edilen İstanbul'da mevcut su

miktarına (1059 milyar m³/yıl) göre kişi başına $1.059.000.000 : 11.000.000 = 96,272$ m³/yıl olmaktadır. Bu da $96,272$ litre/365 gün = 263 litre/gün demektir. Bu rakam fevkalade büyük bir rakam olup, bu miktar suyun kullanılması İraftan başka bir şey değildir. Bugün yapılan bir çok fizibilite raporlarında kişi başına günlük su ihtiyacı 120-150 litre olarak belirtilmektedir. Dolayısıyla, mevcut su miktarı olan $1.059.000.000.000$ litre : 365 gün = $2.901.369.863$ litre/gün : 150 litre/kişi = $19,342,465$ kişi demektir. Bunun anlamı halen mevcut olan su miktarı ile günde kişi başına 150 litre su verilmesi halinde İstanbul'da $19,342,465$ kişi suya kavuşturulmuş demektir, 2040 yılında Büyük Melen Sisteminin de devreye alınması halinde İstanbul'un yıllık su rezervi toplam ($1,059 + 1,190$) $2,249$ milyon m³/yıl olacaktır. Bunun anlamı $2,249,000,000,000$ litre : 365 gün = $6,161,643,835$ litre/gün : 150 litre/kişi = $41.077.625$ kişi demektir,

DSİ makalesinde verilen rakamlar dikkate alındığında (kişi başına hesap edilen suyun ne kadar olduğu belirtilmemekle beraber) 2040 yılında İstanbul'da toplam $11.000,000 + 12.200,000 = 33,200,000$ nüfus için gerekli suyun verilebileceği, kişi başına günlük su ihtiyacının 150 litre olması halinde (ki bu rakam küçümsenemez) ise 2040 yılında $41.077,625$ kişi için gerekli suyun var olacağı demektir.

Prof Dr, Sayın İlhan AVCI sempozyuma sunduğu makalesinde Kanuni Sultan Süleyman tarafından, Mimar Sinan'a İstanbul'a daha fazla su getirmesi için su yapılarının yapılmasını emrettiğinde Sadrazam Rüstem Paşa'nın "„Şehre bol su getirildiği taktirde Âraptan, Acemden çiftini çubuğunu bırakanın İstanbul'a geleceği ve beslenme, yerleşim gibi problemlerin çıkacağı, bu yüzden su tesislerinin yapılmasının doğru olmayacağı ••/ şeklinde önerisini getirdiğini belirterek bugünde İstanbul'a çok su vermenin doğru olmayacağını vurgulamıştır,

Yukarıdaki tüm açıklamalar ve rakamlar, İstanbul'un gelişimi ve yerleşimi konusunda ciddi bir politikanın olmadığını göstermektedir. Sonuçta, İstanbul için ne kadar nüfusun ön görüldüğü, dolayısıyla nerelerin yerleşime açılacağı ve ne kadar suyun getirilmesi gerektiği konusunda ciddi hedefler ortaya konulamamıştır. Nitekim, DSİ Makalesinde Büyük Melen Sisteminin bitirilmesi halinde ancak 2040 yılına kadar İstanbul'un su ihtiyacının ortaya konacağı belirtilmektedir. Peki, 2040 yılından sonra ne beklenmelidir? İstanbul hala göç almaya devam ederse daha başka hangi kaynaklar devreye alınacaktır. Gelecekte olacağı öngörülen kuraklık karşısında mevcut kaynakları bile korumak mümkün olmayacaksa, yeni kaynaklar nasıl bulunacaktır? Tüm bu sorulara doğru ve sağlıklı cevap verildiği takdirde İstanbul için ciddi politikaların oluşturulması kaçınılmaz hale gelmektedir,

İstanbul Su Havzalarının Korunması

İSKİ Genel Müdürü Dursun Ali ÇODUR sunduğu makalesinde İstanbul İline, arıtma sonucunda verilen tüm suların kalitelerinin Dünya Sağlık Teşkilatlarınca yayınlanan tüm standartların üzerinde olduğunu ancak, bazı konutlarda yapılan depolara kendi sularının verilmesi sonucu o konutlarda akan suların kirlendiğini ve bu durumun sık sık halka hatırlatıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca, İstanbul'a su sağlayan tüm havzaların korunması için gereken her şeyin yapıldığını ve bu amaçla bir çok yapının mahkemeler nezdinde alınan kararlar sonucu yıktıklarını ifade etmişlerdir,

Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi adına sunduğu makalesinde Yıldız UYSAL bugüne kadar İstanbul'a su sağlayan havzaların korunması ile ilgili çıkartılan yönetmeliklerdeki çelişkileri ortaya koyarak, genellikle tüm yönetmeliklerin havzaların

"Arıtılmış su hiçbir zaman göz yaşından daha taze olamaz ve göz yaşı genellikle yakıcıdır"
(Muschg 1992)

zaların korunmasında yetersiz olduğunu, bu durumun bizzat Belediye Öngörüldüğü ve havzalar içinde oluşan kaçak yapılaşmaya su, alt yapı vb hizmetlerin götürülmesinin belediyelerin popülist yaklaşımlarından ileri geldiğini vurgulamıştır* Ayrıca, göllerin 1. mutlak

koruma alanı olarak kabul edilen ve hiçbir yapılaşmaya izin verilmeyen 300 mlik koruma bantının hangi mantıkla aynı havzaya su taşıyan dereler için sadece 100 m olarak kabul edildiğine de anlam veremediklerini belirtmişlerdir, İSKİ tarafından sunulan makalede özellikle Ömerli Havzasında yer alan yerleşim yerlerinden kaynaklanan kirli suyun, baraj göl alanına gelmemesi için kuşaklama kaynakları yapıldığı ve bu suların ayrıca bir pompaj masrafı ile havzanın dışına atıldığı ifade edildiğinde, katılımcılar tarafından zaten sınırlı olan havza yağışlarının bu şekilde uzaklaştırılması ile yeterince azaltıldığı ifade edilmiş ve esas olanın havzayı korumak olduğu ifade edilmiştir. Sempozyumda en çok tartışılan konu, özellikle havzaların korunamaması üzerinde yoğunlaşmıştır. Tüm su kullanan kişi ve kuruluşların mutlaka bu konularda hassas olması gerektiği, suların kirletilmeden içme ve kullanıma verilmesinin sağlıklı olduğu, önce kirletip sonra temizlemenin gerek sağlık ve gerekse harcanan zaman ve nakit ile herkese zarar verdiği fikrî tüm katılımcılar tarafından benimsenmiştir, "Arıtılmış su hiçbir zaman göz yaşından daha taze olamaz ve göz yaşı genellikle yakıcıdır" (Muschg 1992) cümlesi arıtılmış su ile ilgili çarpıcı bir felsefi yorum olarak hatırlanmalıdır.

Sonuç olarak; TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi tarafından organize edilen bu sempozyum, suyun sürdürülebilir bir kaynak olarak gelecek nesillere de taşınmasının sağlanabilmesi için, suyu kullanan herkesin su karşısında yeterince duyarlı olması gerektiğini ortaya koymuştur: